

TƏXƏYYÜLÜ İNKİŞAF ETDİRƏN ÜSULLARIN SƏCİYYƏVİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Raziya Quliyeva,

ARTİ-nin fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktorantı

E-mail: guliyeva.raziya@mail.ru

ABSTRAKT:

Məqalədə kiçikyaşlı məktəblilərin yaş xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla təxəyyül keyfiyyətləri və yaradıcı təxəyyülü inkişaf etdirən metodların ümumi səciyyəvi xüsusiyyətləri araşdırılmışdır. Burada təlim prosesində yaradıcılıq vasitələrindən istifadə etməklə şagirdlərdə təxəyyülü inkişaf etdirməyin üsul və vasitələri yeni təhsil konsepsiyası baxımından təhlil edilmişdir. Məqalədə təxəyyülün formalaşdırılması və inkişafı sahəsində məktəb təcrübəsində tətbiq oluna bilən sistemli yanaşmanın formalaşdırılması yolları göstərilmişdir.

Açar sözlər: təxəyyül, yaradıcı təxəyyül, metod, təfəkkür, yaradıcılıq, təlim, kiçikyaşlı məktəbli

Ключевые слова: *воображение, творческое воображение, метод, мышление, творчество, обучение, младший школьный возраст*

Key words: *imagination, creative imagination, method, thinking, creativity, training, junior school age*

Giriş

Təxəyyülün inkişafı məsələləri daima psixoloqların diqqət mərkəzində olsada, hələ də psixologiyada ən mübahisəli və az tədqiq edilmiş problemlərdən biridir. Təlim materialının məzmunu, təlim metodları, tərbiyə işinin təşkili forması, məktəbin maddi bazası və müəllimin şəxsiyyəti şagirdlərin təxəyyül prosesinin formalaşmasına təsir göstərən amillərdəndir. Digər tərəfdən bu prob-

ləmin metodoloji əsaslarında kifayət qədər araşdırılmamışdır.

Tədqiqatlar göstərmişdir ki, məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda yaradıcılığın ilkin inkişafı üçün böyüklərin aktiv dəstəyi əhəmiyyətlidir. Yaradıcılığın növbəti inkişaf mərhələləri üçün təlim prosesinin məqsədyönlü təşkili xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Tədqiqatçı A.Fleritsa 1925-ci ildə bir sıra məqalələrində uşaq yaradıcılığını təlimlə əlaqələndirərək, onun inkişaf yolları ilə bağlı bəzi məsələləri

tədqiq etmişdir. Tədqiqatçının gəldiyi qənaətə görə, uşağın yaradıcılıq potensialını inkişaf etdirmək üçün, onun olduğu hər bir mühitdə uyğun müvafiq şəraitin yaradılması zəruridir.

Riboya görə insanların təxəyyülünün inkişafı “Ribo” əyrisi adlandırılan iki fazadan keçir. Bu inkişaf insanın rəssional fəaliyyətlərinin inkişafı ilə sıx bağlıdır. Təxəyyülün birinci inkişaf dövrü insan həyatının təxminən ilk 15 ilini əhatə edir. Bu dövrdə təxəyyülün inkişaf intensivliyi “rasional fəaliyyət” sahəsində üstünlük təşkil edir. Sonrakı mərhələdə “rasional fəaliyyət”in sürətli inkişafı təxəyyülün inkişaf intensivliyinin aşağı düşməsinə şərtləndirir. Zaman keçdikcə təxəyyülün inkişaf səviyyəsi stabilliyi qorunub saxlanıldıqda insan daha çox bacarıqlar nümayiş etdirir. Əgər təxəyyül əyrisinin inkişaf dinamikası getdikcə yüksəlsə, bu zaman istedad və ya dahiilik əlamətlərindən bəhs etmək olar. Psixoloji-pedaqoji tədqiqatlar göstərir ki, zehni fəaliyyətdə xüsusi tapşırıqların və vasitələrin təqdim edilməsi şagirdlərin təxəyyülünün inkişafına əsaslı təsir göstərir.

İ.P.Pavlovun tədqiqatları beynin böyük yarım kürələrinin funksional asimmetriyasının kəşf edilməsində mühüm rol oynamışdır. Bu barədə S.Q.Xoroşavina aşağıdakı fikirləri

söyləyir: “Hər bir insanda bu və ya digər yarım kürənin fəaliyyəti üstünlük təşkil edir. Məhz buna görə də bəziləri dəqiq elmlərə – mücərrəd təfəkkürə, digərləri isə – obrazlı təfəkkürə meyillidir” [16]. Z.İ.Kalmıkova isə S.Q.Xoroşavınadan bir qədər fərqli mövqeyə malikdir. O, şagirdləri üç qrupa bölür: daha çox sol yarım kürənin inkişaf etdiyi şagirdlər, daha çox sağ yarım kürənin inkişaf etdiyi şagirdlər və nəhayət, hər iki yarım kürənin bərabər səviyyədə inkişaf etdiyi şagirdlər. Z.İ.Kalmıkovanın [12] fikrincə sonuncu qrupa aid şagirdlər əksəriyyət təşkil edir. Bu barədə bir neçə fərqli fikri təhlil edərək belə bir məntiqi nəticəyə gəlmək olar ki, belə şagirdlər diqqətlərini idraki tapşırıqların müxtəlif üsullarına yönəldərək bu çalışmalar əsasında özlərində mücərrəd, əyani-obrazlı, məntiqi və intuitiv təfəkkürün vahidliyini formalaşdırırlar.

Bəzi tədqiqatçılar (M.A.Qalaqzova, Z.İ.Kalmıkova İ.A.Redkovets, M.Q.Skatkin, İ.S.Yakimanskaya) qeyd edirlər ki, müasir təlim prosesi əsasən idrak fəaliyyətinin məntiqi mexanizmlərin və mücərrəd təfəkkürün inkişafına yönəldilmiş və bununla da həddən artıq intellektuallaşdırılmışdır. Bu isə öz növbəsində “zəif” – digər sahələrdə inkişafı olan şagirdlər üçün əlavə çətinliklər yaradır [10, 12]. Hərçənd ki, onlar digər yaradıcı

fənnlərdə praktiki tapşırıqları müvəffəqiyyətlə həll edirlər.

Təlim nəzəriyyəsi və praktikasında şagirdlərin yaradıcı təxəyyülünün inkişaf etdirilməsi məsələsinə hələ ki, lazımi diqqət yetirilməmişdir. Qeyd edək ki, məktəblilərin yaradıcı qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsi üçün təlim prosesində onlara müxtəlif məzmunlu və fərqli çətinlik səviyələrinə aid məsələlərin təklif edilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Tapşırıq – idraki axtarış və yaradıcı prosesin başlanğıcı, ilkin həlqəsidir. Tapşırığın şərti şagirdlərdə həll prosesi ilə bağlı ilkin fikirlərin yaranmasını şərtləndirir.

Bir qayda olaraq, ənənəvi məktəb tədrisi təcrübəsində əksər hallarda şagirdi birmənalı cavablara istiqamətləndirən, onun təfəkkür fəaliyyətini aktivləşdirməyən reproduktiv tapşırıqlardan istifadə olunur. S.Selektor [15, s.14] qeyd edir ki, reproduktiv xarakterli tapşırıqların üstünlük təşkil etməsi şagirdlərdə bu biliklərin tətbiqi ilə bağlı bacarıqların, yeni üsulların, tələbatların, istəklərin, təşəbbüslərin formalaşmasının qarşısını alır.

T.Ribonun “Yaradıcı təxəyyül” monoqrafiyasında təxəyyülün psixoloji təbiətinə dair əsas yanaşmalar qeyd edilir. T.Ribo təxəyyülü iki əsas mərhələyə ayırır: dissosiasiya və assosiasiya. Dissosiasiya – yaradıcı

təxəyyülün hazırlıq mərhələsi hesab olunur. Bu mərhələdə insanın obyektiv reallıqla bağlı mövcud təcrübə obrazları hissələrə parçalanaraq “tikinti materialı” vəzifəsini daşıyan, ayrı-ayrı elementləri yaradır. Bu mərhələdə, təxəyyül prosesi altşüuraltı səviyyəsində baş verir.

Assosiasiya adlanan ikinci mərhələdə isə ayrı-ayrı elementlərin seçimi yolu ilə ilk baxışda mümkünə qeyri-adi görünən yeni obrazların yaranması baş verir. (Ribo, 1901). H.Selyeyə görə də təxəyyül psixikanın altşüuraltı prosesidir. Bu prosesdə yaranan çoxsaylı təsadüfi assosiyalar kombinasiyası mövcud faktlarla nəzarətli şəkildə birləşdirilməsi, əlaqələndirilməsi baş verir.

Qeyd edildiyi kimi dissosiasiya mərhələsində, təxəyyül altşüuraltı səviyyəsində təzahür edir, bu isə təxəyyülün inkişaf prosesinə nəzarət etməyə imkan vermir. Mövcud məlumatların təhlili (dissosiasiya mərhələsi), onların seçilməsi və ümumiləşdirilməsi (assosiasiya mərhələsi) təfəkkürün məhsulu olmaqla, təxəyyül prosesinin istiqamətini müəyyən edən özünəməxsus proqram rolunu oynayır. (Korşunova, 1979; Korşunova, Prujinin, 1989). Bu yanaşma bizim həll yolu tapmağımıza kömək edir. Belə ki, prosesin şüurlu nəzarəti hesabına yeni orijinal fikir və obrazlar yaranaraq, yaradıcı prosesin səmərəliliyini artırır.

V.N.Bruşlinskiy təxəyyülə təfəkkürün formalarından biri kimi baxırdı. Alimin fikrincə, oyunlar və birneçə həlli olan “açıq tipli” məsələlər təxəyyülün, təfəkkürün, diqqətin, hafizənin və tədris fəaliyyəti üçün zəruri olan digər psixi funksiyaların inkişafına xidmət edir [7].

Qeyd etmək lazımdır ki, təxəyyülün formalaşdırılması və inkişafı sahəsində məktəb təcrübəsinə tətbiq olunan sistemli texnologiya məlum deyil. Buna baxmayaraq müasir təhsil konsepsiyasında təxəyyülün inkişafı və tərbiyəsi koqnitiv inkişafın önəmli problemi kimi dəyərləndirilir. İnteraktiv metodlar axarında artıq bu sahədə də yeni texnologiyalar əmələ gəlir. Onlarda bir cəhət diqqəti cəlb edir: təxəyyül təfəkkürlə qarşılıqlı əlaqədə inkişaf etdirilir[5, s.159]. Dərslərdə yaradıcılıq vasitələrindən istifadə edərək müəllim müxtəlif metod və üsullarla şagirdlərdə təxəyyülü inkişaf etdirə bilər. Şagird, əşya və hadisələrin həqiqi əlaqələri və münasibətlərini əks etdirən anlayışlar sisteminə sahib olaraq, obyektiv dünyanın qanunauyğunluqları ilə tanış olur. Tədrisən şagird gerçəkliyin obyektlərini və hadisələrini sistemləşdirir. Təhlil etmək, ümumiləşdirmək və sistemləşdirməyi öyrənir. Tədris məşğələlərinin səmərəli təşkili təxəyyülün intensiv surətdə inkişaf etməsinə imkan yaradır.

Belə ki, müəllim 1-ci sinif şagirdlərinə yaradıcılıq fəaliyyəti üçün şərait yaradır və uşaqlarda yaradıcılıq prosesini konkret məsələnin həllinə tabe etmək bacarığını formalaşdırır. Bu, olduqca mürəkkəb məsələ olduğundan, ibtidai sinif şagirdlərində tez-tez təxəyyül passivliyi özünü göstərir. Ona görə də yaradıcı təxəyyülü inkişaf etdirən ən müxtəlif üsullar 1-ci sinifdən etibarən tətbiq edilməsi məqsədəuyğundur. Kiçikyaşlı məktəblilər bir sinifdən digərinə keçdikcə daha çox anlayışlarla tanış olurlar. Bu dövrdə məktəblilərin təfəkkür fəaliyyəti əyani xarakterə malik və həssas olur. Ona görə də ibtidai siniflərdə təsviri incəsənət dərslərində yaradıcı təxəyyülü uğurla inkişaf etdirə biləcək əyani metod və üsullardan geniş surətdə istifadə olunur. İbtidai siniflərdə təsviri incəsənət dərslərində təlimin əsas prinsipi əyanilik və tədrisçilikdir; yaradıcı təxəyyülün inkişafına imkan yaradan şifahi, əyani, praktiki metodlardan və oyun texnikalarından geniş surətdə istifadə olunur. İstifadə olunan metod və üsulları nəzərdən keçirək.

– Beyin fırtınası. Bu metod 5-15 nəfərlik qrup üzvlərinin verilmiş problemə dair həll yollarının axtarışını genişləndirməklə, şagirdləri çox sayda ideya yaratmağa təşviq edir. Həmçinin psixoloji ətalət halında maneələri dəf etmək üçün yaradıcı

həll yolunu axtarma prosesini sürətləndirir. Metodun başlıca tələbi budur ki, irəli sürülən heç bir fikrə tənqidi yanaşmaq olmaz. Bu metod təqdim edilən problemlə bağlı şagirdlərdə obrazları tez bir zamanda, asanlıqla yaratmaq və onları gündəlik hadisələrlə birləşdirmək qabiliyyətini inkişaf etdirir.

– Sinektika. Bu metod da qrup müzakirəsi metodundan biridir. Mahiyyət etibarı ilə “Beyin fırtınası” metoduna bənzəyir. Lakin bu metodlar arasında müəyyən fərqlər vardır. Sinektika metodunda ideyaların tənqidinə yol verilir, müqayisələr aparılaraq müxtəlif ideyalar arasında ortaq xüsusiyyətlər nəzərdən keçirilir. Nəticədə qrup üzvləri (şagirdlər) ideyaları müzakirə edərək qiymətləndirir və ümumi cəhətləri müəyyən edirlər.

– Nağıl və ya hekayənin tamamlanması. Təxəyyülü inkişaf etdirən metodlardan biri hekayələrin tamamlanması metodudur. Metoda əsasən müəllim şagirdlərə nataman olan hekayənin davamını yazmağı təklif edir.

– Rejissor oyunu və improvizasiya. Oyun prosesində uşaqların yaradıcılıq qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsi üçün onlara sujetə adıyyatı olmayan 2 personajın obrazını canlandırmağı üçün rol verilir. Şagirdlər özlərinin uydurduğu sujetə əsasən

oynamalıdırlar. Bu təxəyyül və fantaziyanın iştirakı ilə bir telefon danışıqı və ya hər hansı bir istənilən səhnə ola bilər. Uşaqların digər qismi səhnə fəaliyyətini izlədikdən sonra iştirakçılarla yerdəyişmə edirlər.

– Assosiasiyaların sürətliliyinin inkişaf etdirilməsi. Bu cür tapşırıqlar assosiativ təfəkkürün və təxəyyülün inkişafına xidmət edir. Düşünməyi və təsəvvür etməyi öyrədir, assosiativ axının sürətini və idarə edilməsini yaxşılaşdırır ki, bu da yaradıcılığın bir çox növlərinin mühüm tərkib hissəsini təşkil edir. Onlara aşağıdakılar aiddir: assosiativ zəncirlərin yaradılması, sözlərə, anlayışlara və vəziyyətlərə müqayisələrin, sinonimlərin və ya antonimlərin düşünülüb tapılması.

– Yaradıcı modelləşdirmə. Uşaqlara təxəyyülün köməyi ilə nəticələri əvvəlcədən görmək və qərarlar qəbul etmək öyrədilir. Burada tapşırıqların müxtəlif variantları mümkündür: iki nəticəyə əsasən səbəbin axtarışı, səbəbə əsaslanaraq nəticələrin düşünülüb tapılması və s. Özünün məntiqi zəncirini quraraq, təxəyyülün müxtəlif səbəb-nəticə münasibətlərini asanlıqla və tez bir zamanda görmək, hadisələrin səbəblərini dəqiq müəyyən etmək, eləcə də ilk baxışda tamamilə əlaqəli olmayan bir neçə hadisənin arasında qarşılıqlı əlaqəni tapmaq imkanı kimi universal xüsusiyyətlər formalaşdırılır.

– Hisslərin təzahürü metodu. Subyektiv təcrübənin gerçəkləşdirilməsi üçün tapşırıqlar (sərbəst müzakirə etmək, müqayisə etmək, təəssüatları bölüşmək). Uşaqlara keçirdikləri hissələr, emosiyalar haqqında danışmaq, bu hissələri obrazlar (rəsm, bədən hərəkətləri, musiqi) şəklində ifadə etmək təklif olunur. Tapşırıqlar uşaqlarda hissələrini və təəssüatlarını musiqi ilə təmasda əks etdirmək, keçirdiyi hissələrin obraz və metaforalarını müəyyən etmək, fikrini sərbəst ifadə etmək, emosional ümumiləşdirmələri yaratmaq qabiliyyətini formalaşdırır.

– Yaradıcılıq məsələlərin formalaşdırılması üzrə tapşırıqlar. Yaradıcılıq təəccüb və sual yaranan hallarda təzahür edir. Yaradıcılıq tapşırıqları axtarış fəallığını inkişaf etdirir, dünyanı məhdudiyyətsiz qəbul etmək, indiyə qədər həyata keçirilməyən funksiya və mənalara başa düşmək, ifadə etmək bacarığını formalaşdırır.

Praktik metodlar dərslərdə böyük əhəmiyyət kəsb edir. Tapşırıq formaları dərslərə uyğun tərtib edilir. Buradan belə bir nəticə çıxır ki, müəllim dərslərdə uşaqlarla işin yuxarıda sadalanan forma, metod və üsullarından istifadə edərək, təxəyyülü inkişaf etdirməlidir. Təxəyyülün inkişafı həm dərslərdə, həm də dərslərdən kənar məşğələlərdə baş verə

bilər. Hər bir tədris müəssisəsində müəllim işləyəcəyi proqramı özü seçir. Yaradıcı təxəyyülün inkişaf etdirilməsi üzrə tədris-yaradıcılıq tapşırıqları sistemi və həmin tapşırıqların köməyi ilə təlim materialının müvəffəqiyyətlə mənimsənilməsi yaradıcılığa müsbət təsir göstərir.

Bəzi tədqiqatçıların verdiyi məlumatlara görə cari təlim prosesində verilən tapşırıqların yalnız 10%-i yaradıcı yanaşma, müstəqil müşahidənin, diqqətin mərkəzləşməsinin, sürətli və əhatəli qavramanı əhatə edir. Lakin, onların arasında məktəblilərin idrakı fəallığını təşviq edən, qeyri-müəyyənlik, ziddiyyət elementlərini, yəni yaradıcı səviyyəli məsələləri özündə ehtiva edən tapşırıqlar da vardır.

Məktəb təcrübəsindən məlumdur ki, adət edilməmiş üsullarla araşdırılması tələb edilən məsələlər çox vaxt uşaqları çıxılmaz vəziyyətdə qoyur. Nəzərə almaq lazımdır ki, ənənəvi təlimdə problemlə vəziyyətlərdən çıxışyolları şagirdlərə kifayət qədər öyrədilməyib. Bununla yanaşı Pestolotsinin davamçısı alman pedaqoq Disterverq yazırdı ki, “eyni əşyanı on müxtəlif cəhətdən araşdırmaq müxtəlif on əşyanı bir cəhətdən araşdırmaqdan daha çox fayda verir”. “Təxəyyül, A.Eynşteyn sözlərinə görə, bilikdən daha vacibdir, çünki bilik məhduddur, təxəyyül isə

dünyada hər şeyi əhatə edir, tərəqqini stimullaşdırır və onun inkişafının mənbəyini təşkil edir”.

Yaradıcı təxəyyülün inkişaf etdirilməsi problemini araşdırarkən, bu problemin istənilən məsələsi üzrə pedaqoji tapşırıqları psixoloji tapşırıqlardan ayıran sərhədi tapmaq çox çətinidir. İ.T.Oqorodnikov yazır ki, idrakı qabiliyyətlərin, təfəkkürün və digər proseslərin inkişaf xüsusiyyətlərinin tədqiqi, eləcə də onların formalaşması problemləri psixologiyanın ümumi predmetini təşkil edir [13].

Şübhəsiz ki, hər hansı bir obyektin hamının gördüyü kimi deyil, sənin də əvvəllər görmədiyini kimi yeni bir şəkildə görmək – çox çətin bir məsələdir. Lakin tədris prosesinin şagirdlərin yaradıcı təxəyyülünün inkişaf etdirilməsinə yönəldildiyi təqdirdə bunu öyrətmək mümkündür. Yaradıcı təxəyyülünün inkişaf etdirilməsi idrakı məsələlər sistemi vasitəsilə mümkündür, bu məsələlərin həll edilməsi uşaqlarda yalnız biliklərə deyil, həm də araşdırma prosesinin özünə maraq yaradır. Yaradıcı xarakterli tapşırıqlar bütün sınıfa verilməli və onların yerinə yetirilməsi zamanı yalnız uğur qiymətləndirilməlidir.

Uşağın təxəyyülünün inkişaf etdirilməsinin əsas şərti – onun müxtəlif fəaliyyət növləri ilə tanış edilməsidir. İtalyan yazıçı D.Rodari qeyd etmişdir: “Təxəyyül və riyaziyyat,

fantaziya və elm nə rəqib, nə də düşməndir, onlar müttəfiqdir, bir bədənin qolları və ayaqlarıdır, bir intellektin qızı və digəri anasıdır”. Qarışıqlar qarışıqqa yuvasını qarışıq labirintli girişlərlə qururlar, hörümçəklər mürəkkəb krujevalı torlar hörürlər, arılar öz şanlarının düzgünlüyü və tikinti materialına qənaət olunması ilə memarları təəccübləndirirlər. Lakin ixtiraçı insanın arıdan, hörümçəkdən və qarışıqdan fərqi məhz elə bundan ibarətdir ki, onlar milyon illərdir ki, mexaniki olaraq eyni şeyləri ardıcıl şəkildə qururlar, ixtiraçı insan isə hər dəfə yeni bir şey qurur və öz məşinlərini qurmazdan əvvəl onları əvvəlcə öz beynində, öz təxəyyülündə yaradır. Beləliklə, Rodarinin nəzəriyyəsinə görə, ixtiralar insan xəyalının, insan təxəyyülünün gücü ilə yara dılır. Arzu etmək və xəyallar qurmaq bacarığı olmadan insanların texnika, ədəbiyyat və incəsənətdə yaratdıqları yeniliklər mümkün olmazdı. Yaradıcı keyfiyyətləri inkişaf etdirmək – təxəyyül və fantaziyaları inkişaf etdirmək deməkdir.

Ədəbiyyat:

1. Mehrabov A.O., Bəylərov E.B. Şagird intellektinin inkişafı Bakı: “Adiloğlu”, 2006, 192 s.

2. Bəylərov E.B. İstedadın psixoloji diaqnostikası, Bakı: Aspoliqraf, 2008, 300 s.

3. Bəylərov E.B. İstedadlı uşaqların psixoloji təminatı, Bakı: Aspoliqraf, 2008, 268 s.

4. Eminov A.İ. Şagirdlərdə yaradıcı fantaziya tərbiyəsi. Bakı: Maarif, 1980, 86 s.

5. Əlizadə Ə. Ə. Şagirdlərdə təxəyyülün inkişafı və tərbiyə edilməsi. Bakı: "Maarif", 1965, 128 s.

6. Əlizadə Ə. Ə. Təxəyyül Psixoloji etüdlər. Bakı: Azərnəşr, 2006, 166 s.

7. Брушлинского А.В. 1981; Мышление: процесс, деятельность, общение. Подред. М., 1982 -387.

8. Выготский Л. С. Воображение и его развитие в детском возрасте.. Собрание сочинений. М., 1982-84 гг.

9. Выготский, Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте: Издание 2-е. – Москва: Просвещение, 1967. – 92 с.

10. Галагузова М.А. Теоретические основы формирования творческой личностишкольника в процессе политехнической подготовки. Дисс. докт. пед. наук. М., 1987. 33.

11. Давыдов В.В. Генезис и развитие личности в детском возрасте. (Вопросы психологии, 1992 №1, с. 22-33)

12. Калмыкова З.И. Продуктивное мышление как основа обучаемости– Москва: Педагогика, 1981. – 200 с.

13. Огородников И.Т. Содержание и методика исследования воспродизводительной и творческой познавательной деятельности учащихся в обучении //Опыт дидактических исследований в СССР и ГДР.: – М.: Педагогика и Фольк унд Виссен, 1974. – 239 с.

14. Рибо Т. Опыт исследования творческого воображения: Санкт-Петербург: Л.Ф. Пантелеев: 1901. - [2], VI, 232 с.

15. Селектор С. Совместные исследования познавательных способностей. //Директор школы, 1998.

16. Хорошавина С. Г. курс лекций "концепции современного естествознания", Изд. 4-е., Ростов н/Д: Феникс, 2005, 480 с.

ХАРАКТЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ МЕТОДОВ РАЗВИВАЮЩИХ ВООБРАЖЕНИЕ

Кулиева Р.Е.

Абстракт

В статье рассматриваются общие характерные особенности качеств воображения, а также методов развивающих творческое воображения с учетом возрастных особенностей младших школьников. Был сделан анализ использования в процессе обучения способов и средств развивающих воображение с точки зрения новой образовательной концепции. В статье указываются пути формирования систематического подхода, который может применяться в школьной практике в области развития и формирования воображения.

CHARACTERISTIC FEATURES OF METHODS DEVELOPING IMAGINATION

Quliyeva R.E.

Abstract

The article considers the general characteristic qualities of imagination as well as methods developing creative imagination taking into account the age characteristics of junior schoolchildren. An analysis of methods' use developing imagination during training from the point of new educational concept was made. The article describes the ways of forming a systematic approach, which can be applied in school practice in the field of development and the formation of imagination.

Məqalə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Problemləri İnstitutunun Psixologiya və yas fiziologiyası şöbəsinin iclasında müzakirə edilərək çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №04)

Rəyçi M.H.Mustafayev, psixologiya üzrə fəlsəfə doktoru
Məqalə redaksiyaya 01 may 2018-ci ildə daxil olmuşdur